

ARHIVELE TEATRULUI ROMÂNESC

Un spectacol militant

În așteptarea procesului politic fără precedent în jurisprudența continentală („dispozițiune nemaipomenită ca un guvern să aresteze un întreg congres politic pe motiv că nu-i plac ideile ce acesta le adoptă...” — cf. **Protestul deputaților socialisti către președintele Adunării Deputaților**, mai, 1921, în **Manuscriptum**, 2, 1981), o parte dintre delegații la Congresul general al Partidului Socialist care votaseră la 11 mai 1921 reorganizarea partidului pe baze marxist-leniniste și se aflau în detenție la Văcărești hotărâsc, demonstrativ, inițierea unor acțiuni cultural-politice. Conferințe, un curs de limba franceză, chiar o formație teatrală...

În mișcarea noastră socialistă, teatrul, ca armă politică, avea deja o bogată tradiție, prin cluburile, cercurile, ateneurile muncitorești (v. **Margareta Andreescu, Teatrul proletar din România**, Meridiane, 1977 și **C. Z. Alexandru, Teatru între balonete**, Buc., 1970). Dar scena improvizată în curtea închisorii Văcărești, în iulie 1921, era prima din tragica existență a teatrului amator însuflețit de comuniști în penitenciarele anilor luptei ilegale (pe larg, mai ales în cartea **Margaretei Andreescu**, op. cit.). Și nu fără semnificație istorică, piesa reprezentată atunci a fost o satiră.

Publicînd-o, la aniversarea a șase decenii de la întemeierea glorioșului nostru partid comunist, autorul ei, poetul **Mihail Cruceanu**, reconstituie și atmosfera în care a fost pregătită și interpretată, în prezența și spre satisfacția dirjilor congresiștilor comuniști, sub ochiul autorităților derutate de robustețea morală a unor oameni pe care-i așteptau, poate, ani grei de temniță (în **Manuscriptum**, nr. 2, 1981).

„Actorii” revistei în două acte **În vîlgătură** (aluzie amară la condiția lor din acel moment) sînt nume de rezonanță în mișcarea socialistă și apoi comunistă: **Gh. Niculescu-Mizil**, **Mihail Macavei**, **Mihail Cruceanu**, **Constantin Grofu**, **Eugen D. Ionescu** etc. După mărturia autorului — regizor și interpret — ei au dovedit reale aptitudini artistice, reușind să portretizeze în tușe groase, provocatoare de veselie, pe directorul **Văcăreștilor**, pe însuși ministrul de interne **C. Argetoianu**, pe eternul deputat burghez, pe oportuniștii înspăimîntați de urmările afilierii la Internaționala a III-a. Cupletele au vioiciune, rimele sînt pline, cusururile celor vizați — numite aproape deschis, în situații scenice burlești.

„Portarul” (**Directorul**!) își „popularizează” stabilimentul pe melodia **Je șlagăr**: „Eu am un hotel foarte mare / În care toți cei găzduți / Au gardă, au porți și ferestre cu fiare, / De orice primejdii păziți”, iar „**Dr. Tupeu**” (ministrul **Argetoianu**!) îi amenință pe congresiști: „De s-o împlăa paharul, / Acu vă spun una, ca lui **Madgearu**!” **Sigur**, întreg cortegiul figurilor ce se recomandă la rampă, ca în spectacolele populare, era bine cunoscut spectatorilor sub adevărata identitate, căci se simte în tot locul că tonul familiar ascunde o „cheie” mult gustată.

Atmosfera de bufonadă care învăluie trecerile personajelor prin decorul „hotelului” se împrăștie însă din cînd în cînd pentru a lăsa loc unor comunicări răspicute privind anumite stări de fapt: declanșarea unei greve a foamei, în semn de protest împotriva samavolnicilor, demascarea persecuțiilor sălbatice ale oficialității burgheze, afirmarea fermității revoluționare a celor care și-au asumat o misiune istorică. Acest text ocazional are, deci, și virtuți de document.

Strecurarea acestor idei în „cascada” revuistică s-a datorat subtilității autorului și interpretilor; scopul lor, **agitatoric**, **propagandistic** a fost dezvăluit, la adîncă senectute, de **Mihail Cruceanu**, în memoriile sale (op. cit.) „Eu urmăream să demonstrez, cu mijloacele teatrului amator de revistă, că, deși eram arestați fără vină, moralul nostru, al celor care am pus umărul la crearea partidului comunist, nu numai că nu scădea, dar își păstra vigoarea și se consolida, folosind arma ironiei față de situația ridicolă în care se afla regîmul de atunci — regîmul incapabil să facă față evoluției sociale care adusesese schimbări de necrezut pe bătrînul nostru continent”.

Ionuț NICULESCU